

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

5. aprill 2016*

Eelotsusetaotlus — Politseikoostöö ja õiguslane koostöö kriminaalasjades —
Raamotsus 2002/584/JSK — Euroopa vahistamismäärus — Täitmisest keeldumise põhjused —
Euroopa Liidu põhiõiguste harta — Artikkel 4 — Ebainimliku või alandava kohtlemise keeld —
Kinnipidamistingimused vahistamismääruse teinud liikmesriigis

Liidetud kohtuasjades C-404/15 ja C-659/15 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen'i (Bremeni kõrgeim piirkondlik kohus, Saksamaa) 23. juuli ja 8. detsembri 2015. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 24. juulil ja 9. detsembril 2015, Euroopa vahistamismääruste täitmisega seonduvates menetlustes, mis puudutavad

Pál Aranyosi't (C-404/15),

Robert Căldăraru't (C-659/15 PPU),

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid L. Bay Larsen, T. von Danwitz ja D. Šváby, kohtunikud A. Rosas, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský, M. Safjan (ettekandja), M. Berger, A. Prechal, E. Jarašiūnas, M. Vilaras ja E. Regan,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik M. Aleksejev,

arvestades kirjalikus menetluses ja 15. veebruari 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- P. Aranyosi, esindaja: *Rechtsanwältin* R. Chekerov,
- R. Căldăraru, esindaja: *Rechtsanwalt* J. van Lengerich,
- Generalstaatsanwaltschaft Bremen, esindaja: *Oberstaatsanwalt* M. Glasbrenner,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze, M. Hellmann ja J. Kemper,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vláčil,
- Iirimaa, esindajad: E. Creedon, L. Williams, G. Mullan ja A. Joyce,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Hispaania valitsus, esindaja: M. A. Sampol Pucurull,
- Prantsuse valitsus, esindajad: F.-X. Bréchet, D. Colas ja G. de Bergues,
- Leedu valitsus, esindajad: D. Kriauciūnas ja J. Nasutavičienė,
- Ungari valitsus, M. Fehér, G. Koós ja M. Bóra,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. Bulterman ja J. Langer,
- Austria valitsus, esindaja: G. Eberhard,
- Rumeenia valitsus, esindajad: R. Radu ja M. Bejenar,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: V. Kaye, keda abistas *barrister* J. Holmes,
- Euroopa Komisjon, esindajad: W. Bogensberger ja R. Troosters,

olles 3. märtsi 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT L 190, lk 1; ELT erivaljaanne 19/06, lk 34), muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus“), artikli 1 lõiget 3, artiklit 5 ja artikli 6 lõiget 1.
- 2 Taotlused on esitatud kahe Euroopa vahistamismääruse täitmise raames Saksamaal, mille tegid vastavalt Miskolci járásbíróság (Miskolci ringkonnakohus, Ungari) 4. novembril ja 31. detsembril 2014 P. Aranyosi suhtes ja Judecătoria Făgăraş (Fagarase esimese astme kohus, Rumeenia) 29. oktoobril 2015 R. Căldăraru suhtes.

Õiguslik raamistik

EIÕK

- 3 Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikkel 3 „Piinamise keelamine“ sätestab:

„Kedagi ei tohi piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.“

- 4 EIÕK artikkel 15 „Õiguste piiramine hädaolukorras“ näeb ette:

„1. Sõja ajal või muus hädaolukorras, mis ähvardab rahva eluvõimet, võib iga Kõrge Lepinguosaline võtta meetmeid, millega ta taganeb selle konventsiooniga võetud kohustustest ulatuses, mis on olukorra tõsiduse tõttu vältimatult vajalik, tingimusel, et taolised abinõud ei ole vastuolus tema teiste rahvusvahelise õiguse järgsete kohustustega.

2. Selle artikli raames ei või taganeda [...] artikli[st] 3 [...].

[...]“.

- 5 EIÕK artikli 46 „Sisuliste otsuste siduvus ja nende täitmine“ lõige 2 näeb ette:

„Jõustunud sisuline [Euroopa Inimõiguste Kohtu] otsus edastatakse ministrite komiteele, kes kontrollib selle täitmist.“

Liidu õigus

Harta

- 6 Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikkel 1 „Inimväärikus“ näeb ette:

„Inimväärikus on puutumatu. Seda tuleb austada ja kaitsta.“

- 7 Harta artikkel 4 „Piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld“ sätestab:

„Kedagi ei tohi piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.“

- 8 Selgitustes põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17; edaspidi „selgitused harta kohta“) täpsustatakse, et „[harta a]rtiklis 4 sisalduv õigus vastab õigusele, mis on tagatud [EIÕK] artikliga 3 [...]. Harta artikli 52 lõike 3 kohaselt on nimetatud õigusel sama tähendus ja ulatus, kui [viimati] nimetatud artikliil“.

- 9 Harta artikkel 6 „Õigus vabadusele ja turvalisusele“ näeb ette:

„Igaühel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele.“

- 10 Harta artikli 48 „Süütuse presumptsioon ja kaitseõigus“ lõige 1 näeb ette:

„Iga süüdistatavat peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.“

- 11 Harta artikli 51 „Reguleerimisala“ lõige 1 sätestab:

„Harta sätted on subsidiaarsuse põhimõtet arvesse võttes ette nähtud liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. [...]“

- 12 Harta artikli 52 „Õiguste ja põhimõtete ulatus ja tõlgendamine“ lõige 1 sätestab:

„Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.“

Raamotsus

- 13 Raamotsuse põhjendused 5–8, 10 ja 12 on sõnastatud järgmiselt:

„(5) [...] süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks uue lihtsustatud üleandmissüsteemi sisseviimine [võimaldab] kõrvaldada keerukuse ja võimalikud viivitused, mis on omased praegusele väljaandmiskorrale. [...]“

- (6) Käesolevas raamotsuses sätestatud Euroopa vahistamismäärus on esimene kindel meede kriminaalõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mida Euroopa Ülemkogu nimetas õiguslaselise koostöö nurgakiviks.
- (7) [Kuna] 13. detsembri 1957. aasta väljaandmise Euroopa konventsioonile rajatud mitmepoolse väljaandmissüsteemi asendamise eesmärki ei suuda seoses selle ulatuse ja toimega ühepoolset tegutsevad liikmesriigid piisavalt saavutada ning seda saab paremini saavutada liidu tasandil, võib nõukogu võtta meetmeid vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele, millele on osutatud [EL] artiklis 2 ja [EÜ] artiklis 5. Viimati nimetatud artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev raamotsus kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud eesmärgi saavutamiseks.
- (8) Euroopa vahistamismääruse täitmise kohta tehtud otsuseid tuleb piisavalt kontrollida, mis tähendab, et selle liikmesriigi õigusasutus, kus tagaotsitav on vahistatud, peab tegema otsuse tema üleandmise kohta.

[...]

- (10) Euroopa vahistamismääruse toimimine põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel. Selle kohaldamise võib peatada ainult siis, kui üks liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud [EL] artikli 6 lõikes 1 [nüüd ELL artikkel 2] sätestatud põhimõtteid ja kui rikkumise on [EL] artikli 7 lõike 1 [nüüd ELL artikli 7 lõige 2] alusel kindlaks teinud nõukogu ja sellel on sama artikli lõikes 2 sätestatud tagajärjed.

[...]

- (12) Käesolev raamotsus austab põhiõigusi ja järgib põhimõtteid, mida tunnustatakse [EL] artiklis 6 ja mis on kajastatud [...] hartas, eelkõige selle VI peatükis. Käesolevat raamotsust ei tõlgendata keeluna ära öelda isiku üleandmisest, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus, kui on objektiivselt alust arvata, et nimetatud vahistamismäärus on tehtud isiku kohtu alla andmiseks või karistamiseks kõnealuse isiku soo, rassi, usu, etnilise kuuluvuse, kodakondsuse, keele, poliitiliste vaadete või seksuaalse sättumuse alusel või et see kahjustaks selle isiku olukorda mis tahes eeltoodud põhjusel.

[...]“.

- 14 Raamotsuse artikkel 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ näeb ette:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse aluspõhimõtteid, mis on kirja pandud Euroopa Liidu lepingu artiklis 6.“

- 15 Raamotsuse artiklites 3, 4 ja 4a on ette nähtud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud ja vabatahtlikud alused.

- 16 Raamotsuse artikkel 5 „Vahistamismääruse teinud liikmesriigis teatavatel juhtudel antavad tagatised“ sätestab:

„Euroopa vahistamismääruse täitmise suhtes täitva õigusasutuse poolt võib vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse alusel kohaldada järgmisi tingimusi:

[...]

2. kui Euroopa vahistamismääruse aluseks oleva süüteo eest saab karistada eluaegse vabadusekaotusega või eluaegse vabadust piirava julgeolekumeetmega, võib nimetatud vahistamismääruse suhtes kohaldada tingimust, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigussüsteemis oleks sätestatud määratud karistuse või meetme läbivaatamine taotluse esitamise korral või hiljemalt 20 aasta möödumisel või armuandmismeetmed, mida saab isiku suhtes kohaldada vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguse või tavade alusel, mille eesmärk on kõnealuse karistuse või meetme täitmata jätmine;
 3. kui isik, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kohtu alla andmiseks, on vahistamismäärust täitva liikmesriigi kodanik või omab seal elukohta, võib üleandmise suhtes kohaldada tingimust, et see isik tuuakse pärast ülekuulamist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki tagasi, et ta saaks seal kanda vabadusekaotust või täita vabadust piiravat julgeolekumeedet, mis on talle määratud vahistamismääruse teinud liikmesriigis.“
- 17 Raamotsuse artikkel 6 „Pädevate õigusasutuste määramine“ näeb ette:

„1. Vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutus on vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguskaitseasutus, mis on pädev tegema Euroopa vahistamismäärust selle riigi õiguse alusel.

2. Vahistamismäärust täitev õigusasutus on vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutus, mis on pädev Euroopa vahistamismäärust täitma selle riigi õiguse alusel.

3. Iga liikmesriik teatab nõukogu peasekretariaadile, milline on tema õiguse alusel pädev õigusasutus.“

- 18 Raamotsuse artikkel 7 „Tuginemine keskasutusele“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Iga liikmesriik võib määrata pädevaid õigusasutusi abistama keskasutuse või mitu keskasutust, kui see on tema õigussüsteemis nii sätestatud.

2. Liikmesriik võib, kui see osutub vajalikuks tulenevalt tema kohtusüsteemi korraldusest, panna oma keskasutuse(d) vastutama Euroopa vahistamismääruste edastamise ja vastuvõtmise haldamise ning kogu muu ametliku kirjavahetuse eest, mis on nendega seotud.

Liikmesriik, kes soovib kasutada käesolevas artiklis osutatud võimalusi, edastab nõukogu peasekretariaadile teabe, mis on seotud määratud keskasutuse või keskasutustega. Edastatud andmed on otsuse teinud liikmesriigi kõigile asutustele siduvad.“

- 19 Raamotsuse artikkel 12 „Isiku vahi all pidamine“ sätestab:

„Kui isik võetakse vahi alla Euroopa vahistamismääruse alusel, teeb vahistamismäärust täitev õigusasutus otsuse, kas tagaotsitav peaks jääma vahi alla vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusele. Isiku võib igal ajal vabastada kooskõlas vahistamismäärust täitva liikmesriigi siseriikliku õigusega, eeldusel et nimetatud liikmesriigi pädev asutus võtab kõik meetmed, mida ta peab vajalikuks, et vältida isiku põgenemist.“

20 Raamotsuse artikkel 15 „Üleandmisotsus“ näeb ette:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus teeb käesolevas raamotsuses määratletud aja jooksul ja tingimustel otsuse, kas isik tuleb üle anda.

2. Kui vahistamismäärust täitev õigusasutus leiab, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi edastatud teabest ei piisa üleandmisotsuse tegemiseks, küsib ta vajalikku lisateavet, eelkõige seoses artiklitega 3–5 ja artikliga 8, mis tuleb kiiresti saata ning võib selle saamiseks kehtestada tähtaja, võttes arvesse vajadust järgida artiklis 17 kehtestatud tähtaegu.

3. Vahistamismääruse teinud õigusasutus võib alati edastada täitvale õigusasutusele mis tahes vajalikku lisateavet.“

21 Raamotsuse artikkel 17 „Euroopa vahistamismääruse täitmisotsuse tähtajad ja kord“ näeb ette:

„1. Euroopa vahistamismäärust menetletakse ja see täidetakse viivitamatult.

2. Juhul kui tagaotsitav nõustub üleandmisega, tuleks lõplik otsus Euroopa vahistamismääruse täitmise kohta teha kümne päeva jooksul pärast nõusoleku andmist.

3. Muudel juhtudel tuleks lõplik otsus Euroopa vahistamismääruse täitmise kohta teha 60 päeva jooksul pärast tagaotsitava vahistamist.

4. Kui erijuhtudel ei ole Euroopa vahistamismäärust võimalik täita lõikes 2 või 3 kehtestatud tähtaja jooksul, teavitab vahistamismäärust täitev õigusasutus sellest viivitamata vahistamismääruse teinud õigusasutusele ja esitab viivituse põhjused. Sel juhul võib seda tähtaega veel 30 päeva võrra pikendada.

5. Vahistamismäärust täitev õigusasutus tagab kuni lõpliku otsuse tegemiseni Euroopa vahistamismääruse osas, et oleksid jätkuvalt täidetud materiaalsed tingimused isiku üleandmiseks.

[...]

7. Kui liikmesriik ei suuda erandlikel asjaoludel järgida käesolevas artiklis sätestatud tähtaegu, teatab ta sellest Eurojustile ja esitab viivituse põhjused. Lisaks sellele teatab liikmesriik, kes on pidevalt kogenud teise liikmesriigi poolseid viivitusi Euroopa vahistamismääruste täitmisel, sellest nõukogule, et hinnata liikmesriikide tasandil käesoleva raamotsuse rakendamist.“

22 Raamotsuse artikkel 23 „Isiku üleandmise tähtajad“ näeb ette:

„1. Tagaotsitav antakse asjaomaste asutuste kokkulepitud päeval võimalikult kiiresti üle.

2. Ta antakse üle hiljemalt kümne päeva jooksul pärast lõppotsuse tegemist Euroopa vahistamismääruse täitmise kohta.

[...]

4. Üleandmise võib erandkorras ajutiselt edasi lükata humanitaarsetel põhjustel, näiteks kui on alust arvata, et see ilmselt ohustaks tagaotsitava elu või tervist. Euroopa vahistamismäärus täidetakse, kui nimetatud põhjuseid enam ei ole. Vahistamismäärust täitev õigusasutus teatab sellest viivitamata vahistamismääruse teinud õigusasutusele ja nad lepivad kokku uues üleandmiskuupäevas. Sellisel juhul toimub üleandmine 10 päeva jooksul alates uuest kokkulepitud kuupäevast.

5. Kui lõigetes 2–4 osutatud tähtaegade möödumisel on isik ikka veel vahi all, vabastatakse ta.“

Saksa õigus

- 23 Raamotsus võeti Saksa õigusesse üle 23. detsembri 1982. aasta seaduse rahvusvahelise õigusabi kohta kriminaalasjades (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen), muudetud 20. juuli 2006. aasta seadusega Euroopa vahistamismääruse kohta (Europäisches Haftbefehlsgesetz) (BGBl. 2006 I, lk 1721; edaspidi „IRG“), §-dega 78–83k.
- 24 IRG § 15 „Väljaandmise eesmärgil vahi alla võtmine“ on sõnastatud järgmiselt:
- „1. Pärast väljaandmistaoitluse kättesaamist võidakse määrata kahtlustatava väljaandmise eesmärgil vahi alla võtmine, kui:
- 1) on oht, et ta hoiab väljaandmise menetlusest või väljaandmise täideviimisest kõrvale,
 - 2) konkreetsed asjaolud annavad alust kahtlustada, et kahtlustatav või süüdistatav muudab tõe väljaselgitamise välismaises menetluses või väljaandmise menetluses keerulisemaks.
2. Lõiget 1 ei kohaldata, kui väljaandmine näib esmapilgul õigusvastane.“
- 25 IRG § 24 „Väljaandmise eesmärgil tehtud vahistamismääruse täitmise peatamine“ näeb ette:
- „1. Väljaandmise eesmärgil tehtud vahistamismääruse täitmine peatatakse kohe, kui väljaandmise eesmärgil ajutise vahi alla võtmise või väljaandmise eesmärgil vahi alla võtmise tingimused on ära langenud või kui väljaandmine on tunnistatud õigusvastaseks.
2. Väljaandmise eesmärgil tehtud vahistamismääruse täitmine peatatakse ka siis, kui prokurör esitab taotluse kõrgeimale piirkondlikule kohtule. Taotluse esitamisega samal ajal annab prokurör korralduse kahtlustatava või süüdistatava vahi alt vabastamiseks.“
- 26 IRG § 29 lõike 1 alusel teeb kõrgeim piirkondlik kohus prokuröri taotlusel otsuse väljasaatmise lubatavuse kohta, kui kahtlustatav või süüdistatav ei ole väljaandmiseks andnud oma nõusolekut. Otsus tehakse määrusega vastavalt IRG §-le 32.
- 27 IRG § 73 sätestab:
- „Kui vastavat taotlust ei ole esitatud, on õigusabi ja teabe edastamine õigusvastased, kui need rikuvad Saksamaa õiguskorra aluspõhimõtteid. Kui taotlus on esitatud peatükkide 8, 9 ja 10 alusel, on õigusabi õigusvastane juhul, kui see rikub ELL artiklis 6 sätestatud põhimõtteid.“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-404/15

- 28 P. Aranyosi on Ungari kodanik, kes on sündinud 14. juulil 1996 Szikszós (Ungari).
- 29 Miskolci járásbírószág'i (Miskolci esimese astme kohus) eeluurimiskohtunik tegi 4. novembril 2014 ja 31. detsembril 2014 Euroopa vahistamismäärused P. Aranyosi suhtes, et taotleda tema üleandmist Ungari õiguskaitseasutusele kriminaalmenetluse läbiviimiseks.
- 30 4. novembri 2014. aasta Euroopa vahistamismääruse kohaselt tungis P. Aranyosi Sajohidveg'is (Ungari) elumajja. Sissemurdmise käigus varastas kahtlustatav muu hulgas 2500 euro ja 100 000 Ungari forintit (HUF) (ligikaudu 313 eurot) ulatuses sularaha ja erinevaid väärisesemeid.

- 31 Lisaks heidetakse 31. detsembri 2014. aasta Euroopa vahistamismääruses P. Aranyosile ette, et ta tungis 19. jaanuaril 2014 Sajohidvegi kooli ja lõhkus seal mitu hoone sisemist ust ning varastas tehnikaseadmeid ja sularaha. Varguse suurust hinnatakse 244 000 forintile (ligikaudu 760 eurot) ning varalise kahju suurust 55 000 forintile (ligikaudu 170 euros).
- 32 P. Aranyosi võeti Schengeni infosüsteemi sisestatud tagaotsimisteate alusel 14. jaanuaril 2015 Bremenis (Saksamaa) ajutiselt vahi alla. Amtsgericht Bremeni (Bremeni esimese astme kohus, Saksamaa) eeluurimiskohtunik kuulas ta samal päeval üle.
- 33 P. Aranyosi ütluste kohaselt on ta Ungari Vabariigi kodanik, elab oma ema juures Bremerhavenis (Saksamaa), ta on vallaline ning tal on elukaaslane ja kaheksa kuu vanune laps. P. Aranyosi ei võtnud talle süüks pandud tegusid omaks ega nõustunud üleandmise lihtsustatud menetlusega.
- 34 Bremeni peaprokuröri esindaja tegi määruse P. Aranyosi vahi alt vabastamise kohta, kuna puudus ilme oht, et ta üleandmise menetlusest kõrvale hoiab. Generalstaatsanwaltschaft Bremen (Bremeni peaprokuratuur) esitas 14. jaanuaril 2015 Miskolci járásbíróság'ile (Miskolci piirkonnakohus) päringu – viidates Euroopas kehtestatud miinimumnõuetele mittevastavatele kinnipidamistingimustele teatavates Ungari kinnipidamisasutustes – selle kohta, millisesse kinnipidamisasutusse kahtlustatav väljaandmise korral paigutatakse.
- 35 Miskolci ringkonnaprokuratuur märkis 20. veebruari 2015. aasta vastuses, mis saabus 15. aprillil 2015 Ungari justiitsministeeriumi vahendusel, et käesoleval juhul ei ole kriminaalmenetluste puhul sunnimeetmena kohaldatav eelvangistus ega vabaduskaotusliku karistuse taotlemine vajalikud.
- 36 Prokuratuur märkis, et Ungari karistusõiguses on ette nähtud mitu vähem ranget meetet kui vabaduse piiramine ja tulevad kõne alla muud sanktsioonid, mis ei hõlma vabaduskaotust. Enne süüdistusakti koostamist taotletav sunnimeede ja selles aktis taotletav karistus kuuluvad sõltumatu prokuröri ainupädevusse.
- 37 Miskolci ringkonnaprokuratuuri sõnul on kuriteo lahendamine ja kohaldatavate sanktsioonide valik Ungari õiguskaitseasutuste pädevuses. Ungari seadused näevad kriminaalmenetluse jaoks ette Euroopa väärtustel põhinevad tagatised.
- 38 Bremeni prokuratuur palus 21. aprillil 2015 otsustada, et P. Aranyosi üleandmine vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutusele kriminaalmenetluse läbiviimiseks on lubatav. Ta märkis muu hulgas, et kuigi Miskolci ringkonnaprokuratuur ei ole ära näidanud, millisesse kinnipidamisasutusse kahtlustatav Ungarile üleandmise korral paigutatakse, ei ole siiski mingit konkreetset tõendit selle kohta, et kahtlustatavast võiks üleandmise korral saada piinamise või muu julma, ebainimliku või alandava kohtlemise ohver.
- 39 P. Aranyosi kaitsja palus jätta Bremeni prokuratuuri taotlus rahuldamata põhjusel, et Miskolci ringkonnaprokuratuur ei ole avaldanud, millisesse kinnipidamisasutusse kahtlustatav paigutatakse. Niisiis ei ole võimalik kinnipidamistingimusi kontrollida.
- 40 Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim piirkondlik kohus) märgib, et Ungari esitatud taotlus vastab üleandmistootlusele IRG-s esitatavatele nõuetele.
- 41 P. Aranyosile etteheidetavad tehilud vastavad muu hulgas nii Ungari karistusseadustiku § 370 lõike 1 koosseisule kui ka Saksa karistusseadustiku § 242, § 243 lõike 1 punkti 1 ja § 244 lõike 1 punkti 3 koosseisule. Mõlemas asjaomases liikmesriigis on tegu käsitatav kuriteona ning see on nii Ungari kui ka Saksa õiguse kohaselt karistatav vähemalt üheaastase vangistusega.

- 42 Siiski tuleb üleandmine Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim kohus) sõnul tunnistada õigusvastaseks, kui esineb IRG §-s 73 nimetatud takistus. Kuid arvestades hetkel olemasolevat teavet, on eelotsusetaotluse esitanud kohus veendunud, et on olemas tõendid, mis näitavad, et P. Aranyosi võib Ungari õiguskaitseasutusele üleandmise korral sattuda kinnipidamistingimustesse, mis rikuvad EIÕK artiklit 3 ning põhiõigusi ja ELL artiklis 6 sätestatud õiguse üldpõhimõtteid.
- 43 Euroopa Inimõiguste Kohus tegi Ungari Vabariigi suhtes 10. märtsil 2015 otsuse (Euroopa Inimõiguste Kohus, Varga jt vs. Ungari Vabariik nr-d 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13 ja 64586/13, 10.3.2015) seoses kinnipidamisasutuste ülerahvastusega. Euroopa Inimõiguste Kohtu hinnangul on tõendatud, et sellega, et kinnipeetavad paigutati liiga väikestesse ja ülerahvastatud ruumidesse, rikkus Ungari Vabariik EIÕK artiklit 3. Euroopa Inimõiguste Kohus käsitles seda menetlust kui pilootlahendit, kuna tema poole oli Ungari vastu pöördunud 450 sarnase hagiga ebainimlike kinnipidamistingimuste asjus.
- 44 Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim kohus) märgib, et konkreetsed tõendid selle kohta, et Ungari õiguskaitseasutusele üleandmise korral võib P. Aranyosi sattuda kinnipidamistingimustesse, mis ei vasta rahvusvahelistele miinimumnõuetele, ilmnevad ka Euroopa Nõukogu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise tõkestamise Euroopa komitee aruandest. See hinnang viitab konkreetsemalt vanglates aastatel 2009–2013 korraldatud visiidi käigus kogides tuvastatud ülerahvastatusele.
- 45 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et ta ei saa nende andmete põhjal otsustada, kas P. Aranyosi väljaandmine on IRG §-s 73 ja raamotsuse artikli 1 lõikes 3 ette nähtud piire arvesse võttes lubatav. Selle kohtu hinnang oleneb peamiselt vastusest küsimusele, kas kõnesolev üleandmise takistus võib olla kooskõlas raamotsusega ületatav, kui üleandmist taotleb riik annab selleks tagatised. Kui seda takistust ei saa niisuguste tagatiste andmisega ületada, siis on väljaandmine õigusvastane.
- 46 Neil asjaoludel otsustas Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas raamotsuse artikli 1 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et isiku üleandmine kriminaalmenetluse läbiviimiseks on õigusvastane, kui on objektiivselt alust arvata, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi kinnipidamistingimused rikuvad asjaomase isiku põhiõigusi ja ELL artiklis 6 tunnustatud õiguse üldpõhimõtteid, või tuleb viidatud sätet tõlgendada nii, et sellistel juhtudel võib vahistamismäärust täitva riigi otsus üleandmise lubatavuse kohta oleneda või peab olenema sellest, kas kinnipidamistingimuste täitmine on tagatud? Kas vahistamismäärust täitev riik võib või peab sellega seoses sõnastama tagamist vajavatele kinnipidamistingimustele esitatavad konkreetsed miinimumnõuded?

2. Kas raamotsuse artiklit 5 ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutusel on ühtlasi õigus anda tagatise kinnipidamistingimuste täitmise kohta või tuleb siiski lähtuda asjaomase pädevuse jaotusest vahistamismääruse teinud liikmesriigi siseriikliku õiguse alusel?“

Kohtuasi C-659/15 PPU

- 47 R. Căldăraru on kodanik, kes on sündinud 7. detsembril 1985 Braşovis (Rumeenia).
- 48 Judecătoria Făgăraş'e (Făgăraşe esimese astme kohus) 16. aprilli 2015. aasta otsusega mõisteti R. Căldăraru süüdi sõiduki juhtimise eest juhtimisõiguseta ning mõisteti talle aasta ja kaheksa kuu pikkune vangistus.

- 49 Selle kohtuotsuse põhjenduste kohaselt, mis on toodud eelotsusetaotluses, hõlmas see karistus aastast vangistust sõiduki juhtimise eest juhtimisõiguseta, mille Judecătoria Făgăraş (Făgăraşe esimese astme kohus) oli oma 17. detsembri 2013. aasta otsusega esialgu määranud tingimisi.
- 50 See karistus jõustus lõplikult Curtea de Apel Braşov'i (Braşovi apellatsioonikohus, Rumeenia) 15. oktoobri 2015. aasta otsusega.
- 51 Judecătoria Făgăraş (Făgăraşe esimese astme kohus) tegi 29. oktoobril 2015 R. Căldăraru suhtes Euroopa vahistamismääruse ja sisestas Schengeni infosüsteemi selle kohta tagaotsimisteate.
- 52 R. Căldăraru võeti vahi alla 8. novembril 2015 Bremenis.
- 53 Samal päeval tegi Amtsgericht Bremen (Bremeni esimese astme kohus) R. Căldăraru suhtes vahistamismääruse. Selles kohtus toimunud ärakuulamisel avaldas R. Căldăraru, et ta ei nõustu lihtsustatud korras üleandmisega.
- 54 9. novembril 2015 taotles Bremeni prokuratuur R. Căldăraru „väljaandmiseks vahi alla võtmist“.
- 55 Hanseatisches Oberlandesgerichti (Bremeni kõrgeim kohus) 11. novembri 2015. aasta otsusega taotlus rahuldati. See kohus leidis, et R. Căldăraru „väljaandmiseks vahi alla võtmine“ ei näinud IRG § 15 lõike 2 tähenduses „esmapilgul õigusvastane“, ning tõdes, et on oht, et R. Căldăraru võib Rumeenia õiguskaitseasutusele üleandmise menetlusest kõrvale hoida, mis õigustab tema „väljaandmiseks vahi alla võtmist“ IRG § 15 lõike 1 kohaselt.
- 56 Bremeni prokuratuur palus 20. novembril 2015, et R. Căldăraru üleandmine Rumeenia õiguskaitseasutusele tunnistataks lubatavaks. Prokuratuur märkis muu hulgas, et Judecătoria Făgăraş (Făgăraşe esimese astme kohus) ei ole teatanud, millisesse kinnipidamisasutusse R. Căldăraru Rumeeniale väljaandmise korral paigutatakse.
- 57 Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim kohus) märkis, et IRG kohaselt vastab Rumeenia esitatud taotlus üleandmistaoitlusele esitatavatele nõuetele.
- 58 R. Căldărarule etteheidetavad tehjolud vastavad muu hulgas nii Rumeenia 2002. aasta seaduse nr 195 §-s 86 kirjeldatud süüteo koosseisule kui ka Saksamaa liiklusseaduse (Straßenverkehrsgesetz) §-s 21 kirjeldatud süüteo koosseisule. Tegu on mõlemas asjaomasel liikmesriigis kriminaliseeritud ning karistatav vähemalt neljakuulise vangistusega.
- 59 Siiski tuleb üleandmine Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim kohus) hinnangul tunnistada õigusvastaseks juhul, kui esineb IRG §-s 73 nimetatud takistus. Samas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus hetkel olemasolevat teavet arvestades, et on olemas tõendid, mis näitavad, et väljaandmise korral võib R. Căldăraru sattuda kinnipidamistingimustesse, mis rikuvad EIÖK artiklit 3 ning põhiõigusi ja ELL artiklis 6 sätestatud üldpõhimõtteid.
- 60 Mitmes Euroopa Inimõiguste Kohtu 10. juuni 2014. aasta otsuses mõisteti Rumeenia süüdi seoses kinnipidamisasutuste ülerahvastusega (Euroopa Inimõiguste Kohus, Voicu vs. Rumeenia, nr 22015/10; Bujorean vs. Rumeenia, nr 13504/12; Constantin Aurelian Burlacu vs. Rumeenia, nr 51318/12, ja Mihai Laurenţiu Marin vs. Rumeenia, nr 79857/12). Euroopa Inimõiguste Kohus pidas tõendatuks, et sellega, et kinnipeetavad pidid viibima kinnipidamisasutustes liiga väikestes ja ülerahvastatud, piisavalt soojustamata, niisketes ja ilma sooja veega duši kasutamise võimaluseta ruumides, rikkus Rumeenia Vabariik EIÖK artiklit 3.
- 61 Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim kohus) märgib, et konkreetsed tõendid selle kohta, et Rumeenia õiguskaitseasutusele üleandmise korral ei vasta R. Căldăraru kinnipidamistingimused rahvusvahelistele miinimumnõuetele, ilmnevad ka Euroopa Nõukogu

piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise tõkestamise Euroopa komitee aruandest. See hinnang viitab konkreetsemalt vanglates ajavahemikus 5.–17. juunini 2014 korraldatud visiidi käigus kongides tuvastatud ülerahvastatusele.

- 62 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ei saa ta nende andmete põhjal otsustada, kas kõnesolev R. Căldăraru üleandmine on IRG §-s 73 ja raamotsuse artikli 1 lõikes 3 ette nähtud piire arvesse võttes lubatav. Tema hinnang oleneb peamiselt vastusest küsimusele, kas kõnesolev üleandmise takistus võib olla ületatav, kui üleandmist taotleb riik annab selle kohta tagatised. Juhul kui seda takistust ei saa selliste tagatisega ületada, on väljaandmine õigusvastane.
- 63 Neil asjaoludel otsustas Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremeni kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas raamotsuse artikli 1 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et isiku üleandmine kriminaalkaristuse täitmisele pööramiseks on õigusvastane, kui on objektiivselt alust arvata, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi kinnipidamistingimused rikuvad asjaomase isiku põhiõigusi ja ELL artiklis 6 tunnustatud õiguse üldpõhimõtteid, või tuleb viidatud sätet tõlgendada nii, et sellistel juhtudel võib vahistamismäärust täitva riigi otsus väljasaatmise lubatavuse kohta oleneda või peab olenema sellest, kas kinnipidamistingimuste täitmine on tagatud? Kas vahistamismäärust täitev riik võib või peab sellega seoses sõnastama tagamist vajavatele kinnipidamistingimustele esitatavad konkreetset miinimumnõuded?
2. Kas raamotsuse artiklit 5 ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutusel on ühtlasi õigus anda tagatise kinnipidamistingimuste täitmise kohta või tuleb siiski lähtuda asjaomase pädevuse jaotusest vahistamismääruse teinud liikmesriigi siseriikliku õiguse alusel?“

Menetlus Euroopa Kohtus

Kohtuasi C-404/15

- 64 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas taotluse lahendada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses.
- 65 Oma taotluse põhjenduseks märgib see kohus, et P. Aranyosi oli Ungari õiguskaitseasutuste tehtud Euroopa vahistamismääruse alusel ajutiselt vahistatud, kuid ta ei asu praegu vahi all, sest Bremeni prokuratuur tegi tema vahi alt vabastamiseks määruse põhjendusega, et kahtlustatava sotsiaalsete sidemete tõttu puudub ilme oht, et ta väljaandmise menetlusest kõrvale hoiab.
- 66 Euroopa Kohtu neljas koda otsustas 31. juulil 2015 ettekandja-kohtuniku ettepanekul pärast kohtujuristi ärakuulamist, et kohtuasja C-404/15 ei ole vaja lahendada eelotsusetaotluse kiirmenetluses.
- 67 Euroopa Kohtu presidendi 4. augusti 2015. aasta otsusega otsustati käsitleda kohtuasja C-404/15 esmajärjekorras.

Kohtuasi C-659/15 PPU

- 68 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas taotluse lahendada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses.

- 69 Oma taotluse põhjenduseks märkis see kohus, et R. Căldăraru oli Rumeenia õiguskaitseasutuste tehtud Euroopa vahistamismääruse alusel ajutiselt vahistatud ning ta asub praegu nendele asutustele üleandmise eesmärgil vahi all. Kohus lisas, et R. Căldăraru vangistuse põhjendatus sõltub Euroopa Kohtu vastusest eelotsuse küsimustele.
- 70 Sellega seoses tuleb märkida, et käesolev eelotsusetaotlus kohtuasjas C-659/15 PPU käsitleb sellise raamotsuse tõlgendamist, mis kuulub EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise reguleerimisalasse, mis käsitleb vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. Eelotsusetaotluse võib seega lahendada kiirmenetluses. Lisaks on R. Căldărarult praegu võetud vabadus ja tema vahi all hoidmine sõltub Euroopa Kohtu vastusest küsimustele, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus on esitanud.
- 71 Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohtu kolmas koda 16. detsembril 2015 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja olles ära kuulanud kohtujuristi seisukoha rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlus lahendada eelotsusetaotlus kohtuasjas C-659/15 PPU kiirmenetluses.
- 72 Lisaks otsustas ta suunata kohtuasja C-659/15 PPU koos kohtuasjaga C-404/15 nende seotuse tõttu Euroopa Kohtusse, et see määraks need lahendamiseks suurkojale.
- 73 Kuna kohtuasjad C-404/15 ja C-659/15 PPU on omavahel seotud, mis sai kinnitust ka kohtuistungil, siis tuleb need kohtuotsuse tegemise huvides liita.

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 74 Esitatud küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas raamotsuse artikli 1 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui on olulisi tõendeid selle kohta, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis rikuvad kinnipidamistingimused põhiõigusi, eriti harta artiklit 4, siis võib vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus keelduda või peab keelduma isiku suhtes kriminaalmenetluse läbiviimise või vabaduskaotusliku karistuse kriminaalkaristuse täitmisele pööramise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmisest, või peab ta selle isiku üleandmise tingimuseks seadma selle, et vahistamismääruse teinud liikmesriik annab talle teavet, millest nähtub, et need kinnipidamistingimused põhiõigusi ei riku. Lisaks küsib ta, kas raamotsuse artiklit 5 ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellise teabe võib anda vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguskaitseasutus või reguleerib selle teabe esitamist selles liikmesriigis kehtestatud pädevuste jaotuse normistik.
- 75 Sissejuhatuseks tuleb meelde tuletada, et nagu nähtub eelkõige nimetatud raamotsuse artikli 1 lõigetest 1 ja 2 ning põhjendustest 5 ja 7, on raamotsuse eesmärk asendada liikmesriikidevaheline mitmepoolne väljaandmissüsteem vastastikuse tunnustamise põhimõttel rajaneva õiguskaitseasutuste vahelise üleandmissüsteemiga süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmisele pööramiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks (vt kohtuotsused *West*, C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punkt 54; *Melloni*, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 36; *F.*, C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punkt 34, ja *Lanigan*, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 27).
- 76 Raamotsuse eesmärk on seega süüdimõistetute või karistusõiguse rikkumises kahtlustatavate üleandmise uue lihtsustatud ja tõhusama süsteemi sisseviimisega hõlbustada ja kiirendada õigusalaselt koostööd, et aidata saavutada eesmärki kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks, põhinedes suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel (vt kohtuotsused *Melloni*, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 37; *F.*, C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punkt 35, ja *Lanigan*, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 28).
- 77 Vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis on Euroopa vahistamismääruse süsteemi aluseks, tugineb ise liikmesriikidevahelise vastastikuse usalduse põhimõttele seoses asjaoluga, et nende vastavad siseriiklikud õiguskorrad saavad tagada liidu tasandil tunnustatud ning eeskätt hartas kehtestatud

põhiõiguste võrdväärse ja tõhusa kaitse (vt selle kohta kohtuotsus F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punkt 50, ja analoogia alusel seoses õigusosalase koostööga tsiviilasjades kohtuotsus Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, punkt 70).

- 78 Liikmesriikide vastastikuse usalduse ning vastastikuse tunnustamise põhimõte on liidu õiguses väga olulised, kuna need võimaldavad luua ja säilitada sisepiirideta ala. Vastastikuse usalduse põhimõtte kohaselt on iga liikmesriik kohustatud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala osas eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (vt selle kohta arvamus 2/13, EU:C:2014:2454, punkt 191).
- 79 Raamotsusega reguleeritud valdkonnas tähendab vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis kujutab endast – nagu tuleneb eelkõige raamotsuse põhjendusest 6 – kriminaalasjades tehtava õigusosalase koostöö „nurgakivi“, raamotsuse artikli 1 lõike 2 kohaselt seda, et liikmesriigid on põhimõtteliselt kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitma (vt selle kohta kohtuotsus Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 80 Sellest järeldub, et vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus võib keelduda vahistamismääruse täitmisest ainult raamotsuse artiklis 3 ammendavalt loetletud juhtudel või raamotsuse artiklites 4 ja 4a loetletud täitmata jätmise vabatahtlikel alustel. Lisaks võib vahistamismääruse täitmisele seada tingimusi üksnes raamotsuse artiklis 5 ette nähtud tingimustel (vt selle kohta kohtuotsus Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 81 Selles kontekstis on oluline märkida, et raamotsuse põhjendusest 10 selgub, et Euroopa vahistamismääruste täitmise võib ELL artiklis 7 ette nähtud menetlusega kooskõlas peatada ainult siis, kui liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud ELL artiklis 2 nimetatud väärtusi.
- 82 Samas on Euroopa Kohus ühelt poolt möönnud, et liikmesriikide vastastikuse tunnustamise ja vastastikuse usalduse põhimõtete piiranguid võib teha „erandlikel asjaoludel“ (vt selle kohta arvamus 2/13, EU:C:2014:2454, punkt 191).
- 83 Teiselt poolt, nagu tuleneb raamotsuse artikli 1 lõikest 3, ei mõjuta raamotsus kohustust austada põhiõigusi ja õiguse aluspõhimõtteid, mis on kirja pandud eelkõige hartas.
- 84 Sellega seoses on kohane rõhutada, et harta artikli 4 – mis käsitleb piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeldu – järgimine on harta artikli 51 lõike 1 kohaselt liikmesriikidele ja järelikult ka nende kohtutele kohustuslik, kui nad kohaldavad liidu õigust, millega on tegemist siis, kui vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutus ja vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus kohaldavad raamotsuse rakendamiseks vastu võetud siseriiklikke õigusnorme (vt analoogia alusel kohtuotsused Dereci jt, C-256/11, EU:C:2011:734, punkt 72, ning Peftiev jt, C-314/13, EU:C:2014:1645, punkt 24).
- 85 Piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld, mis on ette nähtud harta artiklis 4, on absoluutne, kuna see on otseselt seotud inimväärikuse austamisega, millele viitab harta artikkel 1 (vt selle kohta kohtuotsus Schmidberger, C-112/00, EU:C:2003:333, punkt 80).
- 86 Harta artikliga 4 tagatud õiguse absoluutsust kinnitab ka harta artiklile 4 vastav EIÕK artikkel 3. Nagu tuleneb EIÕK artikli 15 lõikest 2, ei ole EIÕK artiklist 3 võimalik teha ühtegi erandit.
- 87 Harta artiklid 1 ja 4 ning EIÕK artikkel 3 näevad niisiis ette liidu ja liikmesriikide põhiväärtused. See on põhjus, miks EIÕK keelab kõigil juhtudel, sealhulgas võitlus terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega, olenemata puudutatud isiku tegevusest, kindlasõnaliselt piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise (vt Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Bouyid vs. Belgia, nr 23380/09, 28.9.2015, *Recueil des arrêts et décisions* 2015, § 81 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 88 Sellest tuleneb, et kui vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguskaitseasutusel on andmeid, mis viitavad tegelikule ohule, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis koheldakse kinnipeetavaid liidu õigusega – arvestades eelkõige harta artikliga 4 tagatud põhiõigusi – kehtestatud standarditest lähtudes ebainimlikult või alandavalt (vt selle kohta kohtuotsus Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punktid 59 ja 63, ning arvamus 2/13, EU:C:2014:2454, punkt 192), on ta kohustatud otsustades, kas anda puudutatud isik Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguskaitseasutustele üle, selle ohu olemasolu hindama. Sellise vahistamismääruse täitmine ei tohi nimelt viia selle isiku ebainimliku või alandava kohtlemiseni.
- 89 Selleks peab vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus kõigepealt tuginema objektiivsetele, usaldusväärsetele, täpsetele ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmetele kinnipidamistingimuste kohta vahistamismääruse teinud liikmesriigis, millest ilmneb, et puudused on süstemaatilised või üldised, puudutavad teatavaid isikute rühmi või teatavaid kinnipidamisasutusi. Need andmed võivad tuleneda muu hulgas rahvusvaheliste kohtute, nagu Euroopa Inimõiguste Kohus, otsustest, vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtute otsustest ning Euroopa Nõukogu või Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni süsteemis tehtud otsustest, aruannetest ja dokumentidest.
- 90 Sellega seoses tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et EIÕK artikkel 3 paneb selle riigi õiguskaitseasutustele, mille territooriumil kinnipidamine toimub, positiivse kohustuse, mis seisneb selle tagamises, et kõiki kinnipeetavaid hoitakse tingimustes, milles on garanteeritud inimväärkuse austamine, et karistuse täideviimise tingimused ei asetaks puudutatud isikut hädaolukorda või tekitaks talle selliseid kannatusi, mis ületavad kinnipidamisele omased kannatused, ning et arvestades vangistusele esitatavaid praktilisi nõudeid, oleks kinnipeetavate tervis ja heaolu sobivalt tagatud (vt Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Torreggiani jt vs. Itaalia, nr-d 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10, ja 37818/10, 8.1.2013, § 65).
- 91 Samas ei saa tõdemus, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi üldiste kinnipidamistingimuste tõttu on oht ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks, iseenesest olla aluseks vahistamismääruse täitmisest keeldumiseks.
- 92 Kui sellise ohu olemasolu on kindlaks tehtud, peab vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus konkreetselt ja täpselt hindama, kas on piisavalt alust arvata, et puudutatud isikul on vahistamismääruse teinud liikmesriigis kavandatava kinnipidamise tingimuste tõttu selline oht olemas.
- 93 Pelk selliste andmete olemasolu, mis tõendavad, et puudused vahistamismääruse teinud liikmesriigi kinnipidamistingimustes on süstemaatilised või üldised, puudutavad teatavaid isikute rühmi või teatavaid kinnipidamisasutusi, ei tähenda tingimata, et teatud konkreetsel juhul satub puudutatud isik selle liikmesriigi õiguskaitseasutustele üle andmise korral ebainimliku või alandava kohtlemise ohvriks.
- 94 Järelikult selleks, et tagada harta artikli 4 järgimine Euroopa vahistamismääruse subjektiks olevat isikut puudutaval konkreetsel juhul, peab määrust täitev õiguskaitseasutus, kelle käsutuses on objektiivsed, usaldusväärsed, täpsed ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmed, mis viitavad selliste puuduste olemasolule, kontrollima, kas kõnesoleva juhtumi asjaoludel on piisavalt alust arvata, et pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigile üleandmist on sellel isikul tegelik oht sattuda selles liikmesriigis ebainimliku või alandava kohtlemise ohvriks selle artikli tähenduses.
- 95 Lõpuks peab nimetatud asutus raamotsuse artikli 15 lõike 2 kohaselt paluma vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguskaitseasutusel saata talle kiiresti vajalik lisateave tingimuste kohta, milles kavandatakse puudutatud isikut selles liikmesriigis kinni pidada.
- 96 Küsida võib ka selle kohta, kas vahistamismääruse teinud liikmesriigis korraldatakse riikliku või rahvusvahelise taseme kontrollimenetlusi kinnipidamistingimuste kohta, mis seonduvad näiteks visiitidega kinnipidamisasutustesse, mis võimaldavad hinnata kinnipidamistingimuste hetkeolukorda nendes asutustes.

- 97 Raamotsuse artikli 15 lõike 2 kohaselt võib vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus seada selle määruse teinud õiguskaitseasutuselt lisateabe saamiseks tähtaja. See tähtaeg tuleb määrata juhtumipõhiselt, andmaks viimati nimetatud asutusele piisavalt aega selle teabe kogumiseks, paludes selleks vastavalt raamotsuse artiklile 7 vajaduse korral abi vahistamismääruse teinud liikmesriigi keskasutuselt või ühelt keskasutustest. Raamotsuse artikli 15 lõike 2 kohaselt tuleb selle tähtaja puhul arvesse võtta ka vajadust järgida raamotsuse artiklis 17 ette nähtud tähtaegu. Vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutus peab selle teabe määrust täitvale õiguskaitseasutusele esitama.
- 98 Kui raamotsuse artikli 15 lõike 2 kohaselt esitatud teavet ning kogu muud teavet, mis on vahistamismäärust täitva õiguskaitseasutuse käsutuses, arvestades tõdeb see asutus, et Euroopa vahistamismääruse subjektiks oleval isikul on tegelik oht ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 94, siis tuleb Euroopa vahistamismääruse täitmine edasi lükata, kuid sellest ei loobuta (vt analoogia alusel kohtuotsus Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 38).
- 99 Kui nimetatud asutus otsustab täitmise selliselt edasi lükata, siis teavitab vahistamismäärust täitev liikmesriik raamotsuse artikli 17 lõike 7 kohaselt sellest Eurojusti ja esitab viivituse põhjused. Lisaks sellele teatab liikmesriik, kes on pidevalt kogenud teise liikmesriigi poolseid viivitusi Euroopa vahistamismääruste täitmisel eelmises punktis viidatud põhjustel, sellest nimetatud sätte alusel nõukogule, et hinnata raamotsuse rakendamist liikmesriikide tasandil.
- 100 Lisaks võib vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus harta artikli 6 alusel otsustada puudutatud isikut vahi all pidada ainult siis, kui Euroopa vahistamismääruse täitmismenetlust viiakse läbi piisava hoolsusega ja kui seega ei ole vahi all viibimise kestus ülemäära pikk (vt selle kohta kohtuotsus Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punktid 58–60). See asutus peab nende isikute puhul, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus karistuse täitmisele pööramise eesmärgil, nõuetekohaselt arvesse võtma harta artikliga 48 tagatud süütuse presumptsiooni põhimõtet.
- 101 Selles osas peab vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus järgima harta artikli 52 lõikes 1 ette nähtud proportsionaalsuse nõudeid selles sättes tunnustatud õiguste ja vabaduste piirangute suhtes. Eruroopa vahistamismääruse tegemine ei saa olla aluseks puudutatud isiku kinnipidamiseks ilma ühegi ajalise piiranguta.
- 102 Kui vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus pärast käesoleva otsuse punktides 100 ja 101 nimetatud kontrolli läbiviimist järeldab, et on kohustatud tagaotsitava isiku vahi all pidamise lõpetama, peab ta raamotsuse artiklist 12 ja artikli 17 lõikest 5 lähtudes võtma selle isiku tingimuslikul vabastamisel kõik meetmed, mida ta peab vajalikuks, et vältida isiku põgenemist ja tagada, et materiaalsed tingimused isiku üleandmiseks oleksid jätkuvalt täidetud kuni Euroopa vahistamismääruse kohta lõpliku otsuse tegemiseni (vt kohtuotsus Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 61).
- 103 Kui vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutuselt saadud andmed viivad vahistamismäärust täitva õiguskaitseasutuse järeldusele, et puudub tegelik oht, et puudutatud isikule saab vahistamismääruse teinud liikmesriigis osaks ebainimlik või alandav kohtlemine, siis peab seda määrust täitev õiguskaitseasutus tegema oma otsuse vahistamismääruse täitmise kohta raamotsuses ette nähtud tähtaja jooksul, piiramata puudutatud isiku võimalust kasutada vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguskorras ette nähtud õiguskaitsevahendeid, mis võimaldavad tal vajaduse korral vaidlustada tema kinnipidamistingimuste õiguspärasus selle liikmesriigi kinnipidamisasutuses (vt selle kohta kohtuotsus F., C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punkt 50).
- 104 Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et esitatud küsimustele tuleb vastata, et raamotsuse artikli 1 lõiget 3, artiklit 5 ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui on objektiivseid, usaldusväärseid, täpseid ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmeid, millest ilmneb, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis esineb kinnipidamistingimustes süstemaatilisi või üldisi puudusi, või need puudutavad teatavaid isikute rühmi või kinnipidamisasutusi, siis peab

vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus konkreetselt ja täpselt kontrollima, kas on piisavalt alust arvata, et isikul, kelle suhtes on kriminaalmenetluse läbiviimise või vabaduskaotusliku karistuse täitmisele pööramise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismäärus, on tema kinnipidamistingimuste tõttu selles liikmesriigis tegelik oht langeda nimetatud liikmesriigile üleandmise korral ebainimliku või alandava kohtlemise ohvriks harta artikli 4 tähenduses. Selleks peab ta taotlema lisateavet vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutuselt, kes peab – vajaduse korral pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigi keskasutuse või keskasutuste poole pöördumist raamotsuse artikli 7 tähenduses – saatma selle teabe taotluses määratud tähtajal. Vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus peab puudutatud isiku üleandmise kohta otsuse tegemise edasi lükkama kuni ajani, mil saabub lisateave, mis võimaldab tal kõnealuse ohu olemasolu kahtluse kõrvaldada. Kui sellise ohu olemasolu ei ole mõistliku aja jooksul võimalik kõrvaldada, peab see õiguskaitseasutus otsustama, kas üleandmise menetlus lõpetada.

Kohtukulud

- ¹⁰⁵ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, artikli 1 lõiget 3, artiklit 5 ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhul kui on objektiivseid, usaldusväärseid, täpseid ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmeid, millest ilmneb, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis esineb kinnipidamistingimustes süstemaatilisi või üldisi puudusi, või need puudutavad teatavaid isikute rühmi või kinnipidamisasutusi, siis peab vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus konkreetselt ja täpselt kontrollima, kas on piisavalt alust arvata, et isikul, kelle suhtes on kriminaalmenetluse läbiviimise või vabaduskaotusliku karistuse täitmisele pööramise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismäärus, on tema kinnipidamistingimuste tõttu selles liikmesriigis tegelik oht langeda nimetatud liikmesriigile üleandmise korral ebainimliku või alandava kohtlemise ohvriks harta artikli 4 tähenduses. Selleks peab ta taotlema lisateavet vahistamismääruse teinud õiguskaitseasutuselt, kes peab – vajaduse korral pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigi keskasutuse või keskasutuste poole pöördumist raamotsuse artikli 7 tähenduses – saatma selle teabe taotluses määratud tähtajal. Vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus peab puudutatud isiku üleandmise kohta otsuse tegemise edasi lükkama kuni ajani, mil saabub lisateave, mis võimaldab tal kõnealuse ohu olemasolu kahtluse kõrvaldada. Kui sellise ohu olemasolu ei ole mõistliku aja jooksul võimalik kõrvaldada, peab see õiguskaitseasutus otsustama, kas üleandmise menetlus lõpetada.

Allkirjad